

Cestička ke gramotnosti známě se vine

Vanda Vaníčková

Jaká slavná dvojice vás napadne ve spojení s knížkami? Tom Sawyer a Huckleberry Finn, Romeo a Julie, Sherlock Holmes a James Watson, pesek a kočička, těch by bylo. Troufám si ale tvrdit, že nikomu nenaskočili dva partáci nejen ze světa knížek, ale i textu - čtenářská gramotnost a kritické myšlení. A právě na tuhle dvojici si posvětil Královéhradecký kraj v rámci projektu *Krajský akční plán rozvoje vzdělávání v Královéhradeckém kraji*.

Konference **Cesta ke čtenářské gramotnosti** se konala 20. 3. 2018 v konferenčním sále Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Publikum tvořili učitelé a ředitelé základních i středních škol a knihovníci, tedy všichni, které čtenářská gramotnost a kritické myšlení zajímá především profesně. Šest různých řečníků otevřelo různá témata.^[1] Co z nich je využitelné v knihovnické praxi?

- **Mgr. Vanda Vaníčková, Ph.D.**, první vystupující, a hned je tu otázka, jak alespoň trochu objektivně a se ctí vybalancovat z popisu vlastního příspěvku. :-) Hlavním cílem bylo představit pohled na rozvoj čtenářské gramotnosti a kritického myšlení jako **multioborovou záležitost**. Práce s texty a pochopení obsahu nepatří jen do českého jazyka. Ba naopak, například společenskovední vzdělávání nabízí prostor rovněž. **Schopnost mít na text vlastní názor a zhodnotit ho je značně spojena i s hodnotovým systémem žáka**, jehož rozvoj poskytuje ve škole právě třeba dějepis nebo výchova k občanství. Závěrem jsem na příkladech dobré praxe ukazovala, jakými cestami je možné se při práci s texty a sděleními ubírat. Základem je zaujmout (spojení poutavého uvedení tématu a netradičního metodického zpracování) a vystavět úkoly tak, aby byla hlavní aktivita na dětech. Plynule se pak otevírá možnost jít tematicky více do hloubky, představit kontext, vývoj, problematická místa apod.
- **Ing. Dana Pražáková, Ph.D.**, zástupkyně *České školní inspekce*, demonstrovala na konkrétních výsledcích mezinárodních i tuzemských šetření gramotností (samozřejmě s akcentem na čtenářskou), co trápí české děti. Došlo ale i na školy a učitele, neboť právě prostředí, které dětem pro rozvoj kýženého vytvářejí, je klíčové. Specifikem českého školního prostředí se například v posledních letech stávají pomyslné otevírající se nůžky. Metodická úroveň, aktivita a motivovanost pro práci s dětmi je u učitelů v mateřských školách a na prvním stupni základních škol čím dál tím lepší. **S příchodem na druhý stupeň a střední školu pestrost výuky a motivace učitelů k lepším výsledkům žáků klesá**, převažuje nutnost předat jim pouze učivo.^[2] Z návštěv knihoven a vyprávění knihovníků mám podobné pocity. Spolupráce s institucemi na úrovni školky a prvního stupně se daří, aktivity jsou zajímavé, hravé, pestré. Pokud se objevují problémy, jedná se zejména právě o starší kolektivy. Bývá obtížnější nalézt cestu, kdy se nabídka knihovny střetne s poptávkou školy či učitele. A to z nejrůznějších důvodů...
- **Vojtěch Bruk** zastupoval projekt *Zvol si info*.^[3] Jedná se o aktivitu vzniklou na Masarykově univerzitě v Brně, za níž stojí mladí lidé, kterým není jedno, když jiní mladí lidé vypínají mozek. Tým *Zvol si info* jezdí po školách a debatuje se žáky o mediální manipulaci, fake news, sociálních sítích nebo třeba hoaxech. Rozhodně se nejedná o vaření z vody, vše doprovází autentickými příklady ze zahraničí i našich luhů a hájů. Tým *Zvol si info* vydal v roce 2017 spolu s M. Gregorem a P. Vejvodovou **Nejlepší knihu o fake news, dezinformacích a manipulacích**. Sama ji mám v knihovničce a rozhodně doporučuji k přečtení všem cílovým skupinám. Nebo není dobrá a manipulují s vámi?
- **RNDr. Veronika Machková, Ph.D., RNDr. Kateřina Chroustová, Ph.D.**, dodaly prozatím humanitně zaměřeným příspěvkům přírodovědný protiklad věnovaný **využití komiksu** ve výuce chemie. A jsme znovu u toho, že si čtenářská gramotnost vážně netyká jen z češtinou. Vystupující představily dvě možnosti, jak komiks využít. První ukazovala **předávání informací žákům** (například komiksové zpracování laboratorního řádu či chemických pravidel a reakcí). Druhý přístup akcentuje více kritické myšlení a je jím **vlastní práce žáků**. Místo klasického písemného referátu (který podle jejich zkušenosti žáci mnohdy pouze opsali z internetu bez porozumění obsahu)

musí být odborný text zpracován jako komiks. Z ukázek prací bylo patrné, že to jde, tak proč tuto variantu nevyzkoušet třeba i v knihovně?

- **Bc. Eva Voláková** ze *Školského zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Královéhradeckého kraje* [4] neřečnila, naopak využila přítomné ke zmapování terénu. Konkrétně zjišťovala, jakým způsobem by mělo uvedené krajské zařízení organizovat semináře dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, které jsou zaměřené na čtenářskou gramotnost na různých úrovních škol.
- **Mgr. Michaela Hašková**, „domácí hráčka na hřišti“, uzavírala konferenční program představením informačních lekcí pro školy, které pořádá SVK HK. [5] **Lekce jsou založené na aktivitě žáků, a to jak fyzické - pohyb po knihovně** (žádný monotónní výklad v lavici), **tak myšlenkové – aktivní skupinová práce a řešení problémů**. Kromě teoretického povídání došlo i na praktickou ukázkou. Zejména ve vzdělávání je osobní zkušenost a učení prožitkem nade vše.

Na konferencích je vždy nejpřínosnější podnětná atmosféra a setkání se zajímavými lidmi. Tomu článek konkurovat nemůže, ale minimálně představuje tipy, které by na knihovnické půdě s trochou odhodlání a se správnou péčí vyklíčit mohly. Pokud ne, mohou výše uvedené odkazy posloužit všem, kteří chtějí jít bok po boku čtenářské gramotnosti a kritickému myšlení a mít přehled, co je nového či co se kde osvědčilo.

Kontakt na autorku: vandav@seznam.cz

[1] Odkaz na prezentace řečníků je dostupný na: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/rozvoj-kraje/evropska-unie-ehp/krajsky-akcni-plan-rozvoje-vzdelavani/harmonogram-akci/seminar-cesty-ke-ctenarske-gramotnosti-111248/>.

[2] Česká školní inspekce vydala elektronickou tematickou zprávu **Rozvoj jazykové gramotnosti v základních a středních školách ve školním roce 2016/2017**. Dostupné na: <https://portal.csicr.cz/Clanek/3632>.

[3] Webové stránky projektu: <http://zvolsi.info/>, kde najdete mimo jiné **Surfařova průvodce po internetu** (příručka pro čtenáře mediálních sdělení na internetu).

[4] Webové stránky instituce: <http://www.cvkhk.cz/>.

[5] Přehled lekcí s popisem dostupný na: <https://www.svkhk.cz/Akce/Vzdelavani-uzivatelu/Pro-skoly.aspx>.